

УДК 316.42

DOI <https://doi.org/10.26661/hst-2022-12-89-05>

СУТНІСТЬ ТА ОСНОВНІ ВИКЛИКИ СОЦІАЛЬНО-ТУРБУЛЕНТНОГО ПРОСТОРУ СУЧАСНОЇ ЦИВІЛІЗАЦІЇ

ОЛЕГ, КУБАЛЬСЬКИЙ¹

Анотація. Актуалізується категорія соціальної турбулентності в аспекті філософського аналізу різних вимірів сучасного культурно-цивілізаційного простору. Ключовими сутнісними характеристиками епохи турбулентності визначаються нестійкість, нестабільність, невизначеність, непередбачуваність та регулярні або хаотичні переходи від безладу до порядку і назад. Фіксуються на концептуально-теоретичному рівні узагальнені такі світоглядні виклики соціально-турбулентного простору як втрата аксіологічних орієнтирів, нівеляція довіри до наукового знання, насиченні ментального простору містичними уявленнями, забобонами нової інформаційної доби. Підкреслюється, що соціально-турбулентний простір особливо гостро відчуває наступні виклики глобалізованого світу: нерівномірно розподілений фінансовий капітал, різноманітність культур і життєвого укладу, розширення інформаційного середовища людини, що супроводжується маніпуляціями масовою свідомістю, цифровим насильством і несправедливістю, змінами взаємовідносин між людством та біосферою, стиранням роздільних ліній між станом війни і миру. Вони у свою чергу зумовлюють суттєві зміни соціокультурних орієнтацій, коли одні відчувають крах ідейної системи координат й розвиток одного з трьох негативних сценаріїв реакції людини і суспільства на явища соціальної турбулентності (деградації, сегментація суспільства або відмови від всіх соціальних зв'язків), інші – сплеск соціальної активності й прагнення до різноманітних форм реалізації власного творчого потенціалу. Іншим вектором змін соціокультурних орієнтацій людини та суспільства в умовах соціальної турбулентності є поширення прагматичних настанов і посилення впливу логіки здорового глузду або актуалізація містичного компонента у світоглядній карті сучасної людини. Соціально-турбулентний простір як місце, де відбуваються події, явища і процеси, характеризуються нестійкістю, нестабільністю, невизначеністю, непередбачуваністю. Регулярні або хаотичні переходи від безладу до порядку і навпаки особливо гостро відчувають наступні виклики глобалізованого світу. Вони включають нерівномірно розподілений фінансовий капітал, різноманітність культур і життєвого укладу, розширення інформаційного середовища, що супроводжується маніпуляціями масовою свідомістю, цифровим насильством і несправедливістю, змінами взаємовідносин між людством та біосферою, стиранням роздільних ліній між станом війни і миру.

Ключові слова: турбулентність, соціально-турбулентний простір, нестабільність, невизначеність.

Переживши ряд етапів власної еволюції, суспільство вступило у фазу соціальної турбулентності, особливості функціонування якої безпосередньо чи опосередковано позначаються на всіх сферах суспільства. Передусім варто зупинитись більш детально на сутності та основних викликах соціально-турбулентного простору, які власне зумовили особливості та основні напрями функціонування та розвитку цивілізації на сучасному етапі суспільного розвитку.

Варто відзначити, що термін «турбулентність» (від лат. *turbulentus* – бурхливий, безладний, хаотичний) здавна використовується у науках про природу. Як фізичне явище турбулентність являє собою безладні завихрення енергетичних потоків. Вона виникає при стиканні із зустрічним потоком, або з перешкодою, а турбулентні енер-

гетичні завихрення діють на організм руйнівно (Панченко, 2017:3). Через те, що явища та процеси з подібними характеристиками непередбачуваності властиві для чисельних розділів сучасної науки, категорія турбулентності набув значного поширення у різних галузях природничих наук, медицини й останнім часом в економіці та суспільних науках. Його використовують для позначення будь-якого неупорядкованого руху, для якого характерна швидка зміна темпів процесів, що відбуваються. Турбулентність позначає виникнення випадкових, непередбачуваних впливів, що спричинює розгойдування системи, утрату стабільності й контролю за ситуацією, можливість виникнення значних пошкоджень і навіть руйнувань системи (Зубов, Кривега, 2015:66).

Власне у проекції на суспільні процеси поняття «турбулентність» почали використовувати лише наприкінці ХХ ст. внаслідок виявлення досить чітких законів та логіки хаотичної поведінки як фізичних, так і біологічних, а також «соціальних» об'єктів, політекономічних явищ. Представники

Corresponding author:

¹ Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова (Київ, Україна)

E-mail: kubalsky@ukr.net

ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0001-6071-592X>

соціальних і філософських наук почали вживати терміни «турбулентні часи» або «епоха турбулентності» (Панченко, 2020), «турбулентний світ», «соціальна турбулентність» (Резеньков, Приходько, 2013), «турбулентне суспільство» або «турбулентний соціум»; період WUCA – непередбачуваності, нестабільності, хаосу, інформаційної стохастичності (Воронкова, Нікітенко, 2021). Ми використовуємо категорію «соціально-турбулентний простір», яку розуміємо як місце, де відбуваються події, явища і процеси, що характеризуються нестійкістю, нестабільністю, невизначеністю, непередбачуваністю; де відбуваються регулярні або хаотичні переходи від безладу до порядку і назад.

У суспільних науках парадигма «турбулентності» необхідна, насамперед як метафора для детермінації різноманітних форм нестійкості і невизначеності, які виявляються в сучасному світі. О. Яницький, наприклад, дає таке визначення: «турбулентність насправді означає крайню ступінь нестабільності світової економічної і політичної системи, коли ймовірність досягнення точки її біфуркації і/або злому дуже висока» (Яницький, 2011:159). Виникнення біфуркаційної точки турбулентності безпосередньо пов'язане з низкою тенденцій сучасної світової динаміки, що супроводжується незворотними кардинальними змінами, та породжує нестабільність, невизначеність й непередбачуваність. На це звертали увагу М. Арчер, У. Бек, І. Валлерстайн, Д. Белл, Е. Гідденс, В. Іноземцев, М. Кастельс та інші соціальні мислителі сучасності.

Слідуючи за автором концепції суспільства ризику У. Бек, О. Яницький стверджує, нині людство живе в ризикованому середовищі, де зберігається загроза взаємного знищення, у світі, де жадібність змішана зі страхом; людство живе в середовищі зростаючого дефіциту невідновлюваних ресурсів, продовольства, малих і великих війн, цілеспрямованого насильства. Якщо ще у недавньому минулому тоталітарне суспільство було типовою моделлю суспільства загального ризику, то сьогодні ми спостерігаємо синергетичний ефект перекриття минулих (невирішених) проблем та нових глобальних викликів. Цю думку розвиває вітчизняний психолог О. Панченко, який ситуацію, що склалась, характеризує як «замкнуте коло, коли одне спричиняє інше і навпаки. Простежується синергетичний ефект накладення минулих (невирішених) проблем і нових глобальних викликів: один катаклізм

«наповзає» на інший, міжкризові періоди скорочуються, а вихід із чергової кризи стає затяжним, більшість конфліктів не вирішується, а лише «заморожується». Існуючий баланс взаємин між людиною і природою, людиною та соціумом, соціумом і державою внаслідок турбулентних явищ та метаморфоз може бути порушений, унаслідок чого виникає хаос і непередбачуваність подій (Панченко, 2020:170). Дослідник головною метаморфозою сучасного суспільства вважає його перетворення в турбулентний стан, де основною ознакою є потокова реальність, в силу чого суспільство пронизане хаотичними, неконтрольованими процесами. Ці турбулентні явища можуть призвести як до нових революційних змін і відкриття нових можливостей для людини, так і до катастрофічних наслідків (Панченко, 2020:178).

Соціальна турбулентність – це не нове явище, воно було завжди, не тільки сьогодні в перенасиченому світі. Як висловився О. Н. Яницький, «строго кажучи, усі часи певною мірою «буремні», тобто вони нестійкі, оскільки містять різні сили та дії» (Яницький, 2011:155). До особливо «буремних» або турбулентних періодів історії відносять світові війни, світову кризу, терористичні акти, нестачу водних ресурсів, глобальне потепління, голод в нерозвинених країнах, тощо.

Сьогодні до основних викликів соціально-турбулентного простору відносять передусім турбулентні явища, пов'язані з глобалізацією: періодичні економічні кризи, міграційні потоки, споживання заради споживання, перенасичення інформацією, вибух віртуальної реальності, кроскультура тощо (Горбов, Батрак: 2020: 184).

Дійсно, в умовах глобалізації світ не став більш стабільним і передбачуваним. Навпаки, його головними характеристиками стали хаос і підвищений потенціал конфліктності. Поки економіка розвивається, настрої у суспільстві загалом позитивні. Але при настанні кризи, коли життєві стандарти різко знижуються, відбувається різке невдоволення населення. І навіть розвиваючись, світова економіка нерівномірно розподіляє продукт свого розвитку (Панченко, 2020:172).

Неупереджений аналіз свідчить, що у міждержавних відносинах тривають перерозподіл ресурсів на користь країн так званого цивілізаційного центру, які розвиваються на основі постіндустріальних принципів, і постійне нагромадження відсталості на іншому полюсі – країнах з традиційною індустріальною технологією та доіндустріальним розвитком [6, с. 60]. Фахівці Науково-

дослідного інституту соціального розвитку при ООН, визнаючи неоднозначність і суперечливість впливу глобалізації на соціально-трудова сферу зазначають: «Відкриваючи небували можливості одним людям і цілим країнам, ті ж глобалізаційні сили відіграють не останню роль у зростанні зubo-жіння інших людей і країн, їхньої невпевненості у завтрашньому дні, у послабленні соціальних інститутів і систем соціального захисту, у розми-ванні традиційних особистісних і суспільних цін-ностей» (Deindustrialization, 1997: 22).

Отже, стає «нормальною» ситуація, коли бідні утримують заможних, коли домінує масова куль-тура споживання, а реклама невтомно генерує нові, штучні бажання та цілі. У бідних країнах більшість населення потерпає від голоду. В роз-винених країнах основу раціону складають м'ясні та солодкі страви, що призводить до розвитку надмірної ваги й супутніх їй небезпечних хвороб, «хвороб достатку», на боротьбу з якими витрача-ються величезні кошти. Людство споживає наба-гато більше, ніж це необхідно, що призводить до прогресуючого виснаження природних ресурсів. Складається враження, що усі працюють на еко-номічну еліту світу (Кисельов, 2019:9-10).

Нерівномірно розподілений фінансовий капі-тал спричиняє переміщення робочої сили, мате-ріалів, енергії. Особливо відчутний вплив на суспільні процеси спричиняє зростаюча мобільність робочої сили та інтенсифікація міграційних про-цесів як таких. Для країн, що не проводять зваже-ної міграційної політики, серйозним випробуван-ням для національного ринку праці стає зростаюча конкуренція з боку країн із низьким рівнем заробітної плати, скорочення кількості робочих місць, на яких зайняте корінне населення, та зниження середнього рівня оплати праці, особливо неквалі-фікованої та низькокваліфікованої робочої сили. Для країн, що розвиваються, а також країн з пере-хідною економікою серйозною проблемою стає «відтік мозків» (Колот, 2001:62), що спричи-няє значну шкоду економічному, соціальному та культурному розвитку країни, руйнацію націо-нальної еліти, стримування розвитку середнього класу, отже викликає нестабільність (Воронкова, Нікітенко, 2021).

Загалом, міграція робочої сили є однією із сфер, де суперечності глобалізації проявляються найбільш яскраво, адже вона не лише завдає удар по національним економікам країн-донорів, але й викликає напруженість й конфлікти у при-ймаючих країнах. Якщо потоки капіталу і това-

рів широкого вжитку зазвичай доброзичливо сприймаються представниками бізнесу і влади, то імміграція і культурні відмінності мігран-тів – як потенційні загрози національному суве-ренітету і самобутності (Юськів, 2009: 175-176). Отже, саме міграційні виклики глобалізації, що викликає до життя різноманітність культур і жит-тєвого укладу, є ваговим фактором суспільної турбулентності. Масове «нашестья» чужорідних культур, спричинене не стільки трудовою мігра-цією, скільки нестабільним розвитком на перифе-рії Європи та загостренням проблеми біженців, вимагає від Європи все більших зусиль із під-тримки «єдності в різноманітті» для запобігання міжнаціональних конфліктів. Європейське суспільство відчуває суттєві труднощі у виконанні ролі «плавильного котла» культур, адже тенден-ції протистояння «корінних народів» і «новопри-бульців» по всьому європейському континенту посилюються, породжуючи сплески тероризму, які підкріплюються вибуховою сумішшю масо-вого безробіття і праворадикальних ідеологій. Отже, маючи глобальний характер, міграційні виклики разом з тероризмом та регіональними конфліктами формують «дестабілізуючий потен-ціал» безпекового середовища всієї системи між-народних відносин.

Глобалізаційні процеси, завдяки новітнім тех-нологіям, створили майже безмежний соціаль-ний простір, принаймні, у віртуальному вимірі. Здавалося б, інформатизація, віртуалізація, диджиталізація, комп'ютеризація, автоматиза-ція та схожі явища мали б сприяти інтенсивному розвитку цивілізації та «спростити»/удоскона-лити наше життя, проте результати цього удо-сконалення не завжди відповідають очікуванням. З'являються проблеми психічної та психологіч-ної залежності, кіберзлочинність, маніпулювання масами, кліковість мислення, відбувається пере-оцінка цінностей в бік віртуального існування взагалі тощо.

Зокрема, в умовах перманентного розширення інформаційного середовища людині буває дуже складно розібратися в якості й істинності отриманої інформації, що створює дезорієнтацію не тільки в інформаційному полі, але і в реальності. Постійне оновлення інформації призводить до того, що люди часто не встигають виробляти власну думку з приводу подій, що відбуваються, тому швидше приймуть вже готову інтерпретацію запропонованої постачальником інформації, і це негативно позначається на здатності їх до ана-

літичного, критичного мислення, як наслідок – у них знижується імунітет до маніпулятивного впливу (Панченко, 2020: 211).

Бурхливий розвиток інформаційних технологій, зростаюча диджиталізація усіх сфер людського буття сприяє утвердженню небаченого раніше тотального нагляду, породжуючи тим самим феномен цифрового насильства. Зібрані дані про користувачів популярних сервісів без їх відомості акумулюються в глобальних цифрових системах, в результаті чого калькулюються і відстежуються буквально всі аспекти фізичної і ментальної життєвості людини й отримана інформація використовується проти неї. Окрім того, процеси диджиталізації принесли нові несправедливості в трудові відносини: роботи витісняють робочі місця, мінімізують культурні зв'язки людей (Панченко, 2020:174-175). Як наслідок на арену виводиться Homo Informaticus – «людина інформаційна», у якій занадто мало специфічно людського: звужується сфера безпосередніх, особистих контактів; з'являються нові культурні практики, невідомі раніше; нові правила поведінки, засновані на прагненні до самоізоляції від перманентно вибухонебезпечного світу (Панченко, 2020: 212], а мозок і мислення людини набувають ознак функціонування цифрової техніки.

Не менш важливим викликом соціально-турбулентного простору є зміна взаємовідносин між людством та біосферою, що призвела до формування комплексних суспільно- і техно-природних гібридів, зазвичай, глобального значення. Донедавна людина вважалася «володарем природи», але на сьогодні все більше даних про те, що біосфера (через природні аномалії, зрушення, катастрофи) все частіше впливає на поведінку людини та суспільства. Отже, епоха панування та контролю силами природи замінюється на епоху збереження того, чого людині вдалось досягти, побудувати, накопичити. Глобальне порушення рівноваги природних екосистем людиною, за висловлювання У. Бека, створює «ефект бумерангу»: коли несуча здатність середовища неодноразово перевищується й воно перетворюється із поглинача ризику на його виробника та розповсюджувача. Ці ризики, поширюючись і трансформуючись, врешті-решт створюють ситуацію, коли стан навколишнього середовища починає диктувати суспільству правила гри не лише «тут і зараз», але також на найближче майбутнє. Як наслідок, у глобальному порядку денному безпека

та наявність ресурсів життєзабезпечення замінюють благополуччя й процвітання. Пандемія коронавірусу COVID-19, яка струснула планету, наочно доводить, що «звичний поділ на природу і суспільство більше не відповідає процесам стиснення й інтеграції усього того, що відбувається на Землі» (Панченко, 2020:173).

Ще одним викликом соціально-турбулентного простору є небезпечний розвиток подій, коли стираються роздільні лінії між станом війни і миру. Егоїстичні інтереси окремих гравців або помилкові політичні рішення, призводять до зон постійних військових конфліктів без приводу, запеклих ресурсних війн, несподіваних масових протестів, які здатні змінити не лише крихкий баланс сил, але й всю геополітичну карту світу. У високоінтегрованому світі нестабільність не тільки просторово поширюється, але й часто породжує ланцюг переходів одних критичних станів в інші, наприклад, коли політичні конфлікти переходять в економічні, соціальні, інституційні, культурні (Яницький, 2011: 156). Сторони, що конкурують, все частіше використовують не правові інструменти вирішень суперечок, а інші засоби, що уможлиблює комплексний вплив на розвиток кризової ситуації в своїх інтересах і при цьому створювати видимість неупередженості, приховуючи свою безпосередню залученість у протистояння. Узагальненим поняттям для позначення нової форми протиборства стало поняття «гібридної війни», яка суттєво відрізняється від своєї, так би мовити «традиційної» форми, – класичної тотальної війни. Різноманітність форм і методів ведення конфліктів нового типу, використання при цьому широкого спектру невоєнних методів тиску (економічних, інформаційних, соціальних, політичних тощо), поступове стирання чіткої межі між локальним воєнно-політичним конфліктом і «великою» війною, загострення сучасних воєнно-політичних конфліктів «гібридного характеру» доповнюють й посилюють відомі до цього виклики соціально-турбулентного простору. Незважаючи на локальний та регіональний характер сучасних воєнно-політичних конфліктів застосування в них сучасних засобів ведення збройної боротьби (у тому числі компонентів зброї масового знищення) має катастрофічні економічні, техногенні, екологічні, соціальні та інші наслідки.

Підводячи підсумки проведеного дослідження, зазначимо наступне. Соціально-турбулентний простір як місце, де відбуваються події, явища і процеси, що характеризуються нестійкістю,

нестабільністю, невизначеністю, непередбачуваністю та регулярні або хаотичні переходи від безладу до порядку і назад, особливо гостро відчуває наступні виклики глобалізованого світу: нерівномірно розподілений фінансовий капітал, різноманітність культур і життєвого укладу, розширення інформаційного середовища людині, що супроводжується маніпуляціями масовою свідомістю, цифровим насильством і несправедливістю, змінами взаємовідносин між людством та біосферою, стиранням роздільних ліній між станом війни і миру. Вони у свою чергу зумовлюють суттєві зміни соціокультурних орієнтацій, коли

одні відчувають крах ідейної системи координат й розвиток одного з трьох негативних сценаріїв реакції людини і суспільства на явища соціальної турбулентності (деградації, сегментація суспільства або відмови від всіх соціальних зв'язків), інші – сплеск соціальної активності й прагнення до різноманітних форм реалізації власного творчого потенціалу. Іншим вектором змін соціокультурних орієнтацій людини та суспільства в умовах соціальної турбулентності є поширення прагматичних настанов і посилення впливу логіки здорового глузду або актуалізація містичного компонента у світоглядній карті сучасної людини.

Список використаних джерел

Воронкова В.Г., Нікітенко В.О. Складність: нова наука VUCA на кордоні впорядкованості і хаосу. Системний аналіз в управлінні: міжгалузеві дослідження: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції 18-19 березня 2021 року / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ : Ореол-сервіс, 2021. С. 12-15.

Гаспарян А. Н. Вплив міграційних проблем на безпекову політику Німеччини. Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник». 2016. Вип.112. С. 326-329.

Горбов В. В., Батрак Д. А. Соціальна турбулентність як стан сучасного суспільства. Традиції та новації у розвитку сучасної соціологічної науки: дослідження молодих вчених [Електронний ресурс] : зб. матеріалів I Всеукр. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих учених (Київ, 26 лютого 2020 р.). Київ : КНЕУ, 2020. С. 183-186.

Зубов В.О., Кривега Л.Д. Соціальна турбулентність як підґрунтя змін у світоглядних настановах сучасної людини. Актуальні проблеми філософії і соціології. 2015. Вип. 8. С. 66-68.

Кисельов М. М. Філософія у сучасному вітчизняному освітянському процесі (передслово) Філософські основи наукових досліджень. Київ: Інтерсервіс, 2019. С. 5-11.

Колот М. А. Глобалізація як чинник трансформації соціально-трудових відносин. Стратегії економічного розвитку в умовах глобалізації: монографія. М-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т; за ред. Д. Г. Лук'яненка. Київ: КНЕУ, 2001. С. 55-67.

Панченко О. Епоха турбулентності і суспільні метаморфози як фактори ризиків державного управління. Ефективність державного управління. 2020. Вип. 2 (63). Ч.1. С. 170-182.

Панченко О. А. Психологические аспекты турбулентности информационной среды. Причорноморські психологічні студії. 2017. Вип. 1. С. 3–7.

Панченко О. Турбулентні соціально-психологічні виклики в системі державного управління інформаційною безпекою. Теорія та практика державного управління. 2020. Вип. 1 (68). С. 210-217.

Процеси гуманізації та гуманітаризації освіти : моногр. / А. В. Сакун, О. П. Кивлюк, М. О. Нестерова та ін. Київ : КНУТД, 2020. 176 с.

Юськів Б. М. Глобалізація і трудова міграція в Європі: монографія / Б. М. Юськів. Рівне : видавець О. М. Зень, 2009. 476 с.

Deindustrialization: Causes and Implications. Prep. By Rowthorn R. and Ramaswamy R. International Monetary Fund. Wash., April 1997.

References

Voronkova V.G., Nikitenko V.O. (2021). Folding: the new science of VUCA at the cordon of order and chaos. System analysis in management: international research papers: materials of the III All-Ukrainian Scientific and Practical Conference 18-19 February 2021 / National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov. Kiev: Oreol-service. 12-15.

Gorbov V. V., Batrak D. A. (2020). Social turbulence as a camp of modern society. Traditions and innovations in the development of modern sociological science: the legacy of young scientists [Electronic resource] : zb. materials I All-Ukr. sci.-pract. conf. students, graduate students and young scientists (Kyiv, February 26, 2020). Kiev: KNEU.183-186.

Zubov V.O., Krivega L.D. (2015). Social turbulence is like a change in the bright-eyed attitudes of a modern person. Actual problems of philosophy and sociology. VIP. 8. 66-68.

Kiselov M. M. (2019). Philosophy in the contemporary occult process of the occult (foreword) Philosophical foundations of scientific achievements. Kiev: Interservis. 5-11.

Kolot M. A. (2001). Globalization as an official of the transformation of social and labor activities. Economic development strategies in the minds of globalization: monograph. Ministry of Education and Science of Ukraine, Kiev. nat. economy un-t; for red. D. G. Luk'yanenka. Kiev: KNEU. 55-67.

Panchenko O. (2020). The Epoch of Turbulence and Sustained Metamorphosis as Factors of Risks in State Administration. Efficiency of state administration. VIP. 2(63). Part 1. 70-182.

Panchenko O.A. (2017). Psychological aspects of information environment turbulence. Prychornomorsk psychological studios. VIP 1. 3–7.

Panchenko O. (2020). Turbulent social and psychological issues in the system of state management of information security. Theory and practice of state administration. VIP. 1 (68). pp. 210-217.

Processes of humanization and humanitarization of enlightenment: monograph (2020). / A. V. Sakun, O. P. Kivlyuk, M. O. Nesterova et al. Kiev: KNUTD. 176.

Yuskiv B. M. (2009). Globalization and labor migration in Europe: monograph / B. M. Yuskiv. Rivne: vidavets O. M. Zen. 476.

Yuskiv B. M. (2009). Globalization and labor migration in Europe: monograph / B. M. Yuskiv. Rivne: publisher O. M. Zen, 476.

Yanitsky O. N. (2011). "Turbulent times" as a problem of risk society. Social sciences and modernity. No. 6. P. 155-164.

Deindustrialization: Causes and Implications. Prep. By Rowthorn R. and Ramaswamy R. International Monetary Fund. Wash., April, 1997.

KUBALSKYI, OLEH – Applicant, National Pedagogical Dragomanov University (Kyiv, Ukraine)

E-mail: kubalsky@ukr.net

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0001-6071-592X>

THE ESSENCE AND MAIN CHALLENGES OF THE SOCIALLY TURBULENT SPACE OF MODERN CIVILIZATION

Abstract. The category of social turbulence in the aspect of philosophical analysis of various dimensions of modern cultural and civilizational space is actualized. The key essential characteristics of the turbulent era are instability, imbalance, uncertainty, unpredictability, and regular or chaotic transitions from disorder to order and vice versa. At the conceptual and theoretical level of generalizations such ideological challenges of socially turbulent space as loss of axiological landmarks, leveling of trust in scientific knowledge, saturation of mental space with mystical ideas, superstitions of the new information age are fixed. It is emphasized that the socially turbulent space is particularly acutely aware of the following challenges of the globalized world: uneven financial capital, diversity of cultures and lifestyles, expanding human information environment, accompanied by manipulation of mass consciousness, digital violence and injustice, changes in human relations and relationships. Dividing lines between the state of war and peace. They, in turn, cause significant changes in socio-cultural orientations, when some experience the collapse of the ideological coordinate system and the development of one of the three negative scenarios of human and social response to social turbulence (degradation, segmentation or abandonment of all social ties), others – a surge social activity and the desire for various forms of realization of their own creative potential. Another vector of changes in socio-cultural orientations of man and society in conditions of social turbulence is the spread of pragmatic guidelines and increasing the influence of common sense logic or the actualization of the mystical component in the world map of modern man. Regular or chaotic transitions from disorder to order and, on the other hand, are particularly sensitive to the emerging challenges of a globalised world. It includes nervously dispersed financial capital, the diversity of cultures and lifestyles, and the expansion of the information environment, accompanied by the manipulation of mass media, digital violence and injustice, changes in the relationship between humanity and the biosphere, the erosion of dividing lines between the state of war and peace.

Key words: turbulence, socio-turbulent space, instability, uncertainty.

© The Author(s) 2022

This is an open access article under the Creative Commons CC BY license

Received date 15.05.2022

Accepted date 01.06.2022

Published date 15.06.2022

How to cite: Кубальський Олег. Сутність та основні виклики соціально-турбулентного простору сучасної цивілізації. Humanities studies: Collection of Scientific Papers / Ed.V. Voronkova. Zaporozhzhia: Publishing house "Helvetica", 2022. 12 (89). P. 47–52.

doi: <https://doi.org/10.26661/hst-2022-12-89-05>